

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 17. april 2009 truffet vedtak i

Sak nr: 56/08 (arkivnr: 200800590-56)

Saken gjelder: Klage fra A på lagmann B ved X lagmannsrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Berit Svensli Solseth
Jeppe Normann
Halvor Kjølstad
Wenche Frogn Sellæg

Frode Sulland har fratrudd som inhabil, og Jeppe Normann deltok i hans sted.

Offentlighet: I medhold av offentleglova § 13, jf. forvaltningsloven § 13, er klagers navn unntatt fra offentlighet. For øvrig er vedtaket offentlig, jf. offentleglova § 3.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan overprøves ved bruk av rettsmidler.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Innledning:

Ved brev av 5. september 2008 innga A klage på lagmann B ved X lagmannsrett. Klagen ble i sin helhet vurdert å gjelde misnøye med lagmannsrettens rettsavgjørelse og det grunnlag avgjørelsen bygde på, og ble ved Tilsynsutvalgets vedtak av 11. september 2008 avvist under henvisning til domstolloven § 236 fjerde ledd.

A innga 12. desember 2008 stevning til Y tingrett med påstand om opphevelse av Tilsynsutvalgets avvisningsvedtak grunnet saksbehandlingsfeil. Det fremgikk av stevningen at A var enig i at Tilsynsutvalget ikke kunne vurdere den del av klagen som gjaldt dommens resultat og det grunnlag avgjørelsen bygger på, og at avvisningsvedtaket således var korrekt for så vidt gjelder denne delen av klagen. A presiserte imidlertid at klagen også gjaldt lagmann B's opptreden overfor ham under ankeforhandlingene – løsrevet fra dommens resultat, bevisvurdering og straffeutmåling.

Tilsynsutvalget har tatt til etterretning at A også hadde ment å klage over lagmann B's opptreden overfor ham i retten, og er enig med A i at utvalget har kompetanse til å vurdere klager vedrørende dommeratferd. På denne bakgrunn besluttet Tilsynsutvalget i møte 2. februar 2009 å ta klagen opp til ny behandling.

Klagen er forelagt lagmann B som ved brev av 20. februar, 12. mars og 14. april 2009 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra lagdommer C, ekstraordinær lagdommer D, meddommerne E, F, G og H, samt fra politiadvokat J og advokat K. Klagen er supplert ved flere henvendelser fra A, senest e-post av 14. april 2009. De tre fagdommerne har avgitt en fellesuttalelse av 14. april 2009. Førstelagmann L ved X lagmannsrett er orientert om klagen og har den 23. februar 2009 avgitt uttalelse i saken.

Saksfremstilling:

Klagen har sin bakgrunn i X lagmannsretts behandling av en straffeutmålingsanke. A anket Z tingretts dom av 23. oktober 2007 inn for X lagmannsrett. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet og straffeutmålingen. Anken over skyldspørsmålet ble trukket om lag en måned forut for berammet ankeforhandling. Anken over straffeutmålingen ble opprettholdt.

Ankeforhandlingene ble gjennomført 10. – 11. januar 2008. Retten var satt som meddomsrett. Lagmann B var rettens administrator. Advokat K var A's forsvarer. Ved lagmannsrettens enstemmige kjennelse av 15. januar 2008 ble anken forkastet. A's anke ble nektet fremmet av Høyesteretts ankeutvalg ved kjennelse av 29. april 2008.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Det er en rekke kritikkverdige forhold ved lagmannsrettens behandling av saken. Det vises bl.a. til feil ved rettens saksbehandling, bevisbedømmelse, lovanvendelse, utforming av domspremissene, vektlegging av formildende og skjerpene omstendigheter, samt selve straffeutmålingen.

Det vises til at lagmannsretten har begått saksbehandlingsfeil. Domspremissene er helt ualminnelig ensidige i fornærmedes favør, og det er ikke av domspremissene mulig å se om retten har fått med seg – eller vurdert – flere av de anførsler vedrørende

straffeutmålingen som ble fremsatt av hans forsvarer under straffeutmålingen. Den utmålte straff er for streng, den utførte handlingen bør ikke henføres under en bestemmelse om ”drapsforsøk”, og hans tilståelse skulle vært tillagt langt større vekt. Lagmann B har beskyldt ham for en alvorlig handling han ikke har gjort, og alvorlige uttalelser han ikke har sagt.

Det vises videre til at retten har endret den forklaring som ble gitt av flere av vitnene i saken. Retten har også uriktig gjengitt den forklaring han selv ga for retten.

Fra klagen siteres:

”Anmeldelse og vedlegg til anmeldelse forklarer seg selv, dommer B har endret utsagnene som har blitt sagt i retten [forfalskning] og har beskyldt meg for en svært alvorlig handling som jeg ikke har gjort eller sagt i retten heller ikke notert i politiavhør, og heller ikke i saksdokumentene generelt, og har forfalsket, endret vitners utsagn og fornærmedes utsagn...”

A viser også til at han ble avbrutt flere ganger under sin forklaring.

Fra klagen siteres:

”En annen ting som jeg har nevnt flere ganger i mine brever, er at B forbrutte meg før jeg er ferdig med å forklare en situasjon da sier han. Og du har tenkt å gjøre sånn, dette betyr at han snakker for meg og notere det som han vil selv noterer, med et annet ord B var flink til å utnytte min svakhet i norske språket mot meg.”

Lagmann B avbrøt også hans forsvarer flere ganger. Aktor ble ikke avbrutt på samme vis. Hans forsvarer fikk ikke snakke fritt i retten. Forsvareren ble forvirret av de mange avbrytelsene, og det gikk utover hans muligheter til å forsvare ham på en god måte.

Det vises også til at lagmann B var ute av balanse under den angjeldende ankeforhandling, og at han var uhøflig, aggressiv, ”muntlig voldelig” og ydmyket ham i retten. Aktor ”kaldflirte” av ham under hans forklaring.

Lagmann B var fullstendig forutinntatt i sin behandling av saken. Han visste på forhånd hvilket resultat han ville komme til.

Fra en av klagens vedlegg siteres:

”X lagmannsrett forkastet min anke av dom 15. januar 2008 etter to dager av rettssak, i slutten av rettssak spurte dommer B om tillatelse fra aktor om han ville han ”aktor” at saken skal forkastes, les side 6 avsnitt 8 – dette er klart forutinntattelse, uprofesjonalisme, og rasistisk handling fra dommer B side {dessverre[og at B tatt saken personlig mot meg? Dommer trenger ikke å spørre aktor om saken skal forkastes eller ikke, men B gjort DET.”

Mulige forklaringer på lagmannens utspill kan være at han var forutinntatt, drev ”avtalt spill” med aktor, eventuelt at han var korrump.

Innklagede – lagmann B – har i hovedsak vist til følgende:

Det er nødvendig å understreke at saken som danner utgangspunktet for A’s klage var en straffeutmålingsanke. Til tross for at spørsmålet om A var skyldig ikke skulle behandles i

lagmannsretten, fremkommer det i hans korrespondanse i etterkant av saken en rekke anførsler knyttet til skyldspørsmålet.

Det kan synes som om A ikke var fullt ut innforstått med betydningen av at skyldanken ble trukket. Ut fra det forsvarer formidlet til lagmannsretten, var det imidlertid ingen holdepunkter for annet enn å ta til etterretning at domfelte godtok at tingretten hadde funnet ham skyldig i drapsforsøk.

Fra uttalelsen siteres:

”At saken slik ble begrenset, kan trolig også bidra til å forklare klagerens anførsler om forutinntatthet og ukorrekt bevisbedømmelse. Når lagmannsretten ikke skulle behandle skyldspørsmålet, men legge til grunn at A var skyldig i drapsforsøk, var det bare behov for å rette behandlingen mot de sider ved saken som var av betydning for straffutmålingen.

Ankeforhandlingen ble da også administrert i samsvar med dette, og de løpende innspill som ble gjort i forbindelse med styringen av saken var helt sedvanlige, betimelige og i samsvar med strprl. § 278 annet ledd, sammenholdt med de regler om bevisføring som følger av strprl. § 292 og § 293.

Det ble ikke foretatt noen begrensninger av bevisførselen i forkant av saken, heller ikke i medhold av strprl. § 330, som gjelder for begrensede ankesaker. Videre fremgår av rettsboken at det ikke ble foretatt noen bevisavskjæringer under ankeforhandlingen. I rettsboken er det heller ikke protokollert noen bemerkninger til saksbehandlingen, og tiltalte og hans forsvarer fikk rik anledning til å presentere saken. Det ble ført 9 vitner og i tillegg en rekke skriftlige bevis inntatt i et omfattende utdrag. I følge rettsboken varte tiltaltes forklaring 1 time og 40 minutter.

Det kan ikke erindres, men skal ikke utelukkes, at det ble rettet flere administrative innspill til forsvarer enn til aktor. Dette er imidlertid ikke unaturlig ettersom det var siktede som hadde anket saken. Aktor hadde fått fullt ut gjennomslag for sin påstand i tingretten. Dertil kommer at tiltalte hadde forberedt seg på en fullstendig ankesak helt frem til en snau måned før ankeforhandlingen. Antall innspill indikerer naturligvis intet om manglende nøytralitet og objektivitet.

Det bestrides at A har blitt ydmyket, at det har vært forfalsket bevis og alle de øvrige anklager som fremsettes i hans ulike skriv. Ankesaken har blitt behandlet på vanlig måte, men med administrativ styring under forhandlingen - slik retten skal - for å holde forhandlingene innenfor sakens ramme og for å holde den til tid som er avsatt. Rettsmøtetiden var avsatt i samsvar med forsvarer og aktor, og må generelt sett betegnes som romslig for behandling av en straffutmålingsanke som den aktuelle. Det var for øvrig forsvareren som ba om at ankeforhandlingen ble satt til to dager og ikke til tre som også ble diskutert. Avviklingen av saken tok to fulle rettsdager, som var tilstrekkelig. Tiden var ikke for snau.

Det er grunn til å understrekes at administrasjonen av saken skjedde i løpende samråd med mine kollegaer og at dommen og den bevisbedømmelse som der er foretatt, er utformet sammen av lagmannsrettens 7 dommere. Dommen var enstemmig og domfeltes anke ble nektet fremmet av Høyesteretts ankeutvalg ved kjennelse av 29. april 2008.”

Foranlediget av andre uttalelser i saken, har lagmann B inngitt en tilleggsuttalelse som nedenfor gjengis i sin helhet:

”Det vises til min tidligere uttalelse 20. februar 2009 i saken.

Foranlediget av uttalelser fra andre som jeg har mottatt, har jeg i samråd med de øvrige fagdommerne i saken, funnet grunn til å gi tilleggsbemerkinger.

Det er i første rekke e-post av 27. februar 2009 fra meddommer E som gir grunn til en supplerende uttalelse.

Innledningsvis gir E uttrykk for at saken ble administrert for stramt, at fremdriften og forsvarers bruk av lang tid på uvesentlige ting ble diskutert i pausene, og at det "sågar" ble truet med å anvende en paragraf for å kutte ut uvesentligheter i saken.

Som fremholdt i min tidligere uttalelse ligger det i vår prosessordning at retten v/administrator skal lede rettsforhandlingene og er ansvarlig for aktiv saksstyring og tilskjæring når det er behov for det. Det vises i denne sammenheng til reglene om avsetting av tid til en sak, reglene om bevisføring, rettens adgang til å begrense denne, samt til det som måtte foreligge av rettsregler og bindende rettspraksis mht. hva som er relevant for den saken som behandles.

Det E skriver om administrators og rettens aktivitet i forhold til bevisførselen er vanskelig å se som annet enn elementer i saksstyring av ordinær karakter. Den vanlige måte å gå frem på, dersom det er behov for avskjæring eller begrensninger i bevisførselen - og som er fulgt i nærværende sak - er gjerne at det først rettes en uformell henvendelse til vedkommende aktør. Hvis en slik henvendelse ikke blir godtatt eller i etterkant ikke etterleveres, vil det være naturlig å drøfte forholdet med rettens øvrige medlemmer, og eventuelt rette en klar henstilling til vedkommende aktør. Hvis det fortsatt ikke responderes adekvat, vil det neste naturlige steg være å underbygge henstillingen ved å vise til at reglene om prosessstyring og bevisavskjæring vil bli overveid benyttet. Deretter kan det hele ende opp med en rettslig beslutning i medhold av disse reglene.

Det er dette som har skjedd i nærværende sak, men da slik at det av rettsboken fremgår at det ikke ble truffet noen formelle beslutninger om avskjæring. Rettens henstillinger har således vært etterkommet før det kom så langt.

Det kan ikke erindres at E under saken ga uttrykk for noe ønske om heller "for mye enn for lite info", og det fastholdes at saken ble fullstendig opplyst. Domfeltes anke ble for øvrig nektet fremmet av Høyesteretts ankeutvalg.

For så vidt gjelder omfanget av bevisførselen, vises også til at retten viste liberalitet. Således ble et utdrag med presseklipp på 30 sider om domfeltes idrettsprestasjoner og arbeid for integrering tillatt fremlagt som dokument i saken.

Videre fastholdes at tidsrammen på 2 dager, som for øvrig ble benyttet fullt ut, var tilstrekkelig for en forsvarlig behandling av saken. Det kan imidlertid tilføyes at undertegnede så at det kunne bli nødvendig med stram styring da forsvareren anmodet om å korte ned opprinnelig avsatt tid fra 3 dager til 2. Dette fordi bebudet bevisførsel var omfattende. For å være på den sikre siden ble derfor partene i brev av 19. desember 2007 varslet om reservasjon av en dag i tillegg.

I sitt brev nevner E også tiltaltes forklaring om at drapsforsøket godt kunne ha skjedd på et tidligere tidspunkt. Når dette nå nevnes, erindrer også jeg hendelsen. Det er rett at jeg reagerte fast på denne. Dette fordi denne del av forklaringen, som etter sitt innhold var av negativ karakter for tiltalte, kom på eksaminasjon av forsvarer. Forsvarers oppgave er å få belyst og få frem omstendigheter til fordel for tiltalte, og når det motsatte skjer, er naturligvis det uheldig. Jeg vil bestride at jeg lo, men at jeg har gitt uttrykk for kritikk og tydelig misnøye med det som skjedde, står jeg for. Jeg kan nå ikke huske i detalj hvorledes tiltalte ble brakt til å si det han sa, men at det som skjedde kunne virke uheldig for ham, og at det av hensyn til ham var grunn til å påpeke dette innad i retten, var bakgrunnen for det

som ble sagt. Det er grunn til å tilføye at jeg med dette ikke vil gi uttrykk for subjektiv kritikk mot forsvareren, bare det uheldige i at dennes eksaminasjon rent faktisk ledet tiltalte til å si det han sa. Det er en kjennsgjerning at det fra tid til annen hender at svar på spørsmål ikke blir som tilsiktet.

Når det gjelder E's opplysning om at aktor lo av tiltalte, kan jeg bare si at jeg ikke observerte det. Dette skal ha skjedd under tiltaltes forklaring, dvs. når jeg naturlig vil ha all min oppmerksomhet rettet mot ham. At noe slikt skjedde ble heller ikke nevnt av noen under rettsforhandlingen. For øvrig viser jeg til lagdommer C bemerkninger om dette i hennes brev av 26. februar 2009.

Rådslagningen i saken ble holdt dagen etter avsluttet ankeforhandling fra kl 9.00. Lagmannsrettens kjennelse som er på 8 sider, hvorav vel 5 sider domsgrunner, ble avsagt ved undertegning kl. 13.30. Kjennelsesgrunnene er skrevet etter rådslagningen, mens forsiden og første del av side 2 er skrevet av en saksbehandler på forhånd. Tiden som ble brukt til skriving av kjennelsen er ikke kort. Jeg dikterer straffedommer direkte til saksbehandler, noe som er effektivt og tidsbesparende, og sakens utfall var forkastelse av en anke over straffutmålingen i en tingrettsdom, noe som forenklet skrivingen av lagmannsrettens avgjørelse.

Det er grunn til å tilføye at den aktuelle saken var den første sak E var leddommer i. Hans brev etterlater da også et visst inntrykk av fremmedhet overfor rettslig saksbehandling, prosessprinsipper og aktørenes roller. Det har jeg forståelse for. Jeg viser imidlertid til de øvrige meddommeres uttalelser i saken om at "alt gikk riktig for seg" og at "klagene..... er grunnløse og uriktige".

Avslutningsvis vil jeg gjerne ha sagt at det kan gi grunn til en mer generell refleksjon at en leddommer oppfatter rettslig saksbehandling slik han gir uttrykk for. Selv om det er min bestemte oppfatning at det ikke er grunnlag for å hevde at gjeldende prosessregler er "overkjørende" i forhold til siktede, er det klart at siktede risikerer at forklaringer og annen bevisførsel han ønsker i egen sak, kan bli nektet. Ikke minst gjelder det i ankesaker som den aktuelle, der det er retten som "avgjør" hvilken bevisførsel som er "nødvendig", jf strprl. § 330. Det hører imidlertid ikke hit å gå nærmere inn på om denne lovbestemmelsen er rimelig."

Fagdommer – lagdommer C – har i hovedsak uttalt følgende:

Det er ikke grunnlag for de svært alvorlige beskyldningene som rettes mot lagmann B. Mye av det som anføres, kunne vært brukt som grunnlag for anke til Høyesterett, og kommenteres ikke nærmere.

Det understreket at A trakk anken over bevisvurderingen under skyldspørsmålet. Det måtte således legges til grunn at A hadde foretatt de handlinger tingretten hadde funnet ham skyldig i.

Lagmannsrettens sju dommere var enige om hvilket faktum som skulle legges til grunn ved straffutmålingen. Ingen bevis er blitt "forfalsket". Det kan ikke erindres å ha vært noen uenighet om hvordan vitneforklaringene og bevisene for øvrig skulle forstås.

A klager over at han flere ganger ble avbrutt under sin forklaring. Lagdommer C synes å huske at A's forklaring for retten bar preg av at han ikke var fullt ut innforstått med hva det innebar at han hadde trukket anken over skyldspørsmålet. Han fikk anledning til å forklare seg utover det som var nødvendig, men det måtte skje innen visse grenser. Det var behov for å begrense forklaringen, og dette skjedde på en korrekt måte. Hun observerte ikke selv

at aktor ”kaldflirte” under avhøret av A. Hun føler seg trygg på at heller ikke lagmann B observerte noe slikt, da han i motsatt fall ville ha grepet inn. Hun kan heller ikke huske at advokat K ble avbrutt på en uakseptabel måte.

Lagmann B administrerte saken på en verdig og profesjonell måte. Han var ikke forutinntatt, og opptrådte nøytralt i forhold til partene.

Fagdommer – ekstraordinær lagdommer D – har i hovedsak uttalt følgende:

Han oppfatter at klagen omhandler to ulike forhold.

Klager påstår for det første at lagmann B skal ha vært forutinntatt og at ankeforhandlingene skal ha båret preg av dette. Lagdommer D kan ikke erindre at det var noe ved lagmann B’s ledelse som tilsa at han var forutinntatt eller på noe vis hadde en negativ holdning til tiltalte. B’s ledelse var profesjonell, saklig og upartisk. Tiltaltes anførsler kan tyde på at han ikke fullt ut har forstått at saken bare gjaldt straffeutmålingen, ikke skyldspørsmålet. Fordi saken i lagmannsretten bare gjaldt straffeutmålingen, og pga av arten av tiltaltes forklaring – dens innhold og lengde – var det nødvendig å begrense hans forklaring. Dette ble gjort på et lempelig og diplomatisk vis, som han oppfattet at både forsvarer og aktor var fornøyd med.

Hva gjelder klagers påstand om at det i domspremissene er gitt en uriktig gjengivelse av vitneutsagn i retten, skal det for det første påpekes at utformingen av dommen og domspremissene er den samlede retts ansvar. Det som står i den endelige dom er noe alle sylv dommere kan innestå for – noe de også har gjort ved sin underskrift.

Øvrige forhold i klagen synes alle å referere seg til skyldspørsmålet, og foranlediger ingen kommentarer.

Meddommer – E – har uttalt følgende:

”Mitt hovedinntrykk er at lagmann B var unødvendig streng og irttesettende overfor både dømte og spesielt forsvarer K. B var meget opptatt av å få kjørt saken raskt igjennom, uten å sløse med domstolens tid. Samtidig er nok dømte en veldig stolt person som har vanskelig for å se egne svakheter og reagerer spesielt sterkt på det han mener er urettferdig.

Lagmann B avbrøt forsvarer mange ganger og ba ham kun ta opp det som kunne være relevant for straffeutmålingen. Etter at tiltalte hadde trukket anken om skyldspørsmål var det kun straffeutmålingen vi skulle ta stilling til i lagmannsretten. K gikk ganske utfyllende til verks, så jeg kan ha forståelse for at B syntes det ble for mye, men på det tidspunkt ville jeg heller fått for mye enn for lite info. Jeg synes B var i overkant streng. Han var tydelig irritert i pausene og diskuterte med fagdommerne at han syntes K brukte alt for lang tid på uvesentlige ting. Han truet sågar K med å anvende en paragraf for å få ham til å kutte ut det som var uvesentlig for saken.

Jeg reagerte også, som dømte skriver, på at aktor J ved minst ett tilfelle sitter og ler av tiltalte under hans forklaring i lagmannsretten. Dette burde være høyst unødvendig av aktor.

Angående dømtes beskyldninger om at hans og vitners forklaringer er feil gjengitt i dommen kan jeg ikke bekrefte/avkrefte hva som ordrett ble sagt i de tilfeller dømte nevner.

For hans egen del så snakker han relativt dårlig norsk og dette kan ha innvirkning på at referater som er skrevet i dommen ikke er ordrett, eller det han tror han sa. Lagdommer B måtte ved minst ett tilfelle "oversette" og spørre om det var det han mente. Dette føler jeg B løste på en god måte, og ikke som dømte skriver, at B prøvde å påvirke/endre det som ble sagt. Det virker som at dømte har oppfattet dette som å bli avbrutt, men jeg hadde delvis problemer med å forstå hva dømte egentlig mente og følte at B faktisk hjalp ham i sin forklaring på en grei måte.

Han påstår at ingen vitner har sagt at hans barn så moren under eller etter angrepet. Jeg kan ikke med sikkerhet bekrefte/avkrefte dette, men det er min oppfatning at minst ett av vitnene sa at barnet var tilstede eller i umiddelbar nærhet før og etter angrepet.

Dømte nevner at det i dommen står at han hadde bestemt seg for å forlate Norge etter at han begikk handlingen som saken gjelder. Dette kan jeg ikke huske ble nevnt.

I sine brev tilbakeviser dømte at han har uttalt at hendelsen kunne godt ha skjedd på et tidligere tidspunkt. Dette er jeg sikker på at han sa i lagmannsretten, faktisk under avhør av sin egen forsvarer K. Jeg husker lagmann B lo av dette i pausen etterpå – at hans egen forsvarer fikk sin klient til å si noe sånt!

Selve dommen ble skrevet av lagmann B meget raskt i mine øyne. Meddommere og fagdommere samt lagmann B hadde et relativt kort møte på formiddagen, tror det var tirsdag 15. januar 2008, før vi fikk en pause som jeg mener var bare 2-3 timer for at B skulle skrive, før vi igjen kom tilbake og gikk igjennom dommen. Etter små korreksjoner ble den underskrevet. Med forbehold om at B hadde begynt å skrive på dommen tidligere så synes jeg det gikk veldig fort. Jeg forstod det slik at han skrev hele dommen i vår pause.

Når alt kommer til alt så mener jeg dom og straffeutmåling er riktig. Angrepet var ganske groteskt og det bør på ingen måte straffes mildt. Om saken kunne vært kjørt på nytt synes jeg både lagmann og aktor kunne vært mer hensynsfull og vise mer respekt overfor tiltalte, uten å utnytte sine stillinger til å hovre over personer som ligger nede."

Meddommer – F – har i hovedsak uttalt følgende:

Klagen på lagmann B er grunnløs og uriktig.

Meddommer – G – har i hovedsak uttalt følgende:

Han erfarte ingenting som tilsier at lagmann B var forutinntatt eller at han endret på vitneutsagn. Han merket seg at lagmann B var utålmodig og at han mente at forsvareren brukte for mye tid på ting som ikke var relevant. Hans inntrykk er uansett at alt gikk riktig for seg.

Meddommer – H – har i hovedsak uttalt følgende:

Hun opplevde at ankesaken ble korrekt behandlet og har ingen anmerkninger.

Domstolleder – førstelagmann L – har i hovedsak uttalt følgende:

Det er innledningsvis grunn til å påpeke det uvanlige i at en ankesak som bare gjaldt straffeutmålingen er behandlet over så lang tid som 2 dager. Det kan ikke være tvil om at klager og hans forsvarer må ha hatt rikelig med tid til å fremlegge saken i løpet av denne tiden.

Han kjenner lagmann B som en vennlig, men bestemt administrator i retten. Han er påpasselig med at alle skal komme til orde, men styrer samtidig forhandlingene på en effektiv måte og sier fra dersom det er grunn til det. Dersom det skulle være riktig at det i denne saken har vært rettet flere innspill til forsvareren enn til aktor, gir det selvfølgelig ikke grunnlag for å trekke objektiviteten i tvil. Påstandene om bevisforfalskning og at dommen ikke er i samsvar med bevisførselen i saken er absurde og foranlediger ingen kommentarer.

Førstelagmann L kan ikke se at det er noe grunnlag for å kritisere lagmann B for hans behandling av saken.

Forsvarer – advokat K – har i hovedsak uttalt følgende:

Fra uttalelsen siteres:

”I A’s sak ble etter min hukommelse dessverre ankeforhandlingen preget av at lagmann B fremtrådte irritert fra første stund. Allerede da jeg ved ankeforhandlingens start ga et anslag over innledningsforedragets varighet, vakte det reaksjoner fra lagmannen – selv om tidsanslaget var gitt etter beste skjønn og basert på nokså omfattende dokumentasjon. Det var underveis i forhandlingene en del kommunikasjon fra lagmannen som vedvarende bar preg av at han var irritert. Tonen i retten vil jeg derfor karakterisere som ikke-god både under innledningsforedraget, tiltaltes forklaring og øvrig bevisførsel. Slik jeg oppfattet det var lagmannens irritasjon rettet utelukkende mot tiltalte og dennes forsvarer; ikke mot aktoratet. Aktoratet ble tvert imot på vanlig og vennlig måte hjulpet ved behov, bl.a. med å formulere påstand. Overfor undertegnede var tonen en annen, bl.a. ble det i åpen rett av lagmannen tatt opp at jeg ikke kunne påregne arbeidet med saken dekket etter medgått tid, men etter stykkpris (noe som heldigvis ikke ble gjennomført da salærøppgaven ble innsendt).

Jeg har ingen forklaring på lagmannens synlige irritasjon, som altså ble tilkjennegitt fra første stund. Jeg er selvfølgelig vel kjent med at rettens formann når som helst kan ta opp spørsmålet om behov for ytterligere bevisførsel og eventuell bevisavskjæring, men jeg oppfatter ikke at det var slike forhold som lå bak lagmannens irritasjon, i hvert fall ikke den første stund. Uansett er det selvfølgelig mulig – og vanlig – å reise slike spørsmål av mer prosessuell karakter uten slik irritasjon som lagmann B i denne sak tilkjennega. Jeg synes at jeg bør tilføye at jeg aldri verken før eller siden har opplevet at noen sak har blitt administrert på en slik måte. Som det fremgår av rettsboken valgte jeg å ikke ta protokolltilførsel knyttet til det beskrevne forhold. Jeg tror min vurdering den gang dels berodde på taktiske avveininger og dels på at det som skjedde må ha vært svært synbart for de tilstedeværende. Det er selvfølgelig mulig at min vurdering den gang var uriktig og at saken hadde vært bedre tjent med at jeg hadde tatt protokolltilførsel.

...

Hva angår A’s anførsel om at han av lagmannen er ydmyket i retten har jeg ikke grunn til å betvile at han subjektivt oppfattet lagmannens prosessledelse slik.

...

Jeg tillater meg avslutningsvis å tilkjenne: Dersom det ved muntlig rettergang er et siktemål ikke alene å avfatte i rett tid avgjørelser som er materielt og prosessuelt riktige, men også å gi de involverte parter (typisk tiltalte og fornærmet) en oppfatning av at deres sak er undergitt en rettfærdig behandling, så bør rettsformenn være mer oppmerksomme på den makt og innflytelse som ligger i dommeradferden enn hva lagmann B kan ha vært i A's sak. Da hadde man trolig sluppet slik klage A har funnet det nødvendig å inngi.”

Aktor – politiadvokat J – har i hovedsak uttalt følgende:

Han har selv vært anmeldt av A til SEFO, og finner det av den grunn ryddigst å avstå fra bemerkninger til klagen. Det opplyses at SEFO henla saken med begrunnelse intet straffbart forhold bevist.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for behandling. A har bedt om at utvalget skal få fremlagt lydopptak samt gjennomføre ”avhør” av vitner og de profesjonelle parter som var til stede under den angjeldende ankeforhandling. Det foretas ingen systematiske lydopptak av forhandlinger i norske rettsaler. Tilsynsutvalget baserer seg i det alt vesentlige på skriftlig saksbehandling. I medhold av domstolloven § 238 tredje ledd kan Tilsynsutvalget bestemme at det skal foretas avhør av vitner. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å gjennomføre avhør av vitner i saken eller de tilstedeværende profesjonelle parter.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptre i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Imidlertid gjelder det visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av bestemmelsen i domstolloven § 236 fjerde ledd, som sier at utvalget ikke kan ”vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig”. Det betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke eller gjenopptagelse, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke.

Det følger videre av domstolloven § 237 fjerde ledd at ”Dommeren må klages inn for Tilsynsutvalget innen tre måneder etter at forholdet som er grunnlag for klagen fant sted, eller etter at klageren ble kjent med eller burde vært kjent med dette forholdet”. Imidlertid gir samme bestemmelse anledning for utvalget til å ta en disiplinærsak opp til behandling etter klage eller av eget tiltak, forutsatt at det ikke er gått mer enn ett år siden forholdet fant sted. Loven er formulert slik at dette er en adgang utvalget har, etter vurdering på fritt grunnlag. Klager kan ikke påberope seg noen rett til behandling av klagen etter denne bestemmelsen. I forarbeidene til bestemmelsen (Ot.prp. nr 44 (2000-2001)) uttaler departementet (s. 179) om dette spørsmål at utvalget bl.a. kan ”vektlegge om klager hadde rimelig grunn til å oversitte fristen”. Videre legger departementet til grunn som en forutsetning for å ta en forsinket klage til realitetsbehandling, ”at klagen er fremsatt så snart det forhold som umuliggjorde eller sterkt vanskeliggjorde klagen er opphørt”.

A innga herværende klage til Tilsynsutvalget 5. september 2008. Klagen refererer seg til ankeforhandling 10. – 11. januar 2008 og lagmannsrettens kjennelse av 15. januar 2008.

Det er nær åtte måneder fra de påklagede forhold fant sted til klagen ble inngitt. Klagefristen er derved utløpt, og klagen kunne ha vært avvist på dette grunnlag. Tilsynsutvalget har imidlertid funnet det riktig å behandle saken av eget tiltak.

Den del av klagen som refererer seg til påstander om mangler ved bevisbedømmelsen, lovanvendelsen og den saksbehandling som ligger til grunn for den angjeldende kjennelse, gjelder i sin helhet forhold som kunne vært gjort til gjenstand for ankeprøving. Det samme gjelder påstander om manglende overensstemmelse mellom avgitte forklaringer og gjengivelsen av disse i kjennelsen. Begrensningen i Tilsynsutvalgets kompetanse innebærer at utvalget heller ikke kan vurdere påstandene om at A er dømt for handlinger han ikke har begått, påståtte mangler ved rettens vurderingsgrunnlag, utmålingen av straffen, vektleggingen av tilståelsen m.v. Tilsynsutvalget har ikke kompetanse til å vurdere de ovennevnte forhold, og denne del av klagen må avvises under henvisning til domstoloven § 236 fjerde ledd.

Klagen oppfattes videre å gjelde lagmann B's opptreden under de angjeldende ankeforhandlinger, herunder hans prosessledelse. Feil ved prosessledelsen kan som utgangspunkt brukes som grunnlag for anke over saksbehandlingsfeil. Bl.a. vil en anførsel om at forhandlingene ble ledet på en slik måte at viktige opplysninger av betydning for saken ikke kom frem, kunne prøves ved anke. A's anførsler om at de gjentatte avbrytelsene medførte at han ikke fikk frem sentrale opplysninger i saken, og at avbrytelsene ødela hans forsvarers muligheter til å gi ham et godt forsvar, faller således utenfor de forhold Tilsynsutvalget har myndighet til å vurdere, jf. domstoloven § 236 fjerde ledd.

Det fremgår imidlertid av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle "uhøvisk eller utilbørlig" atferd fra dommerens side. Det uttales blant annet at:

"Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forfølgning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse..."

Det følger av dette at klagerens anførsler om partiskhet, brysk tone og respektløs opptreden kan behandles av utvalget.

En dommer skal utføre sin dommergjerning upartisk og på en måte som inngir alminnelig tillit og respekt. I kravet til upartiskhet ligger at både parter, prosessfullmektiger og øvrige aktører har krav på tilbørlig respekt, og at dommeren skal være objektiv og nøytral i sin fremtreden, spørsmålsstilling og behandling av aktører og parter.

Som utgangspunkt for den videre drøftelse vil utvalget bemerke at både klagen og de senere uttalelser i saken, kan tyde på at A ikke har hatt den fulle forståelse av hva det innebar at lagmannsretten utelukkende skulle vurdere straffeutmålingsspørsmålet. Retten måtte da nødvendigvis legge til grunn at A hadde utført de handlinger han var dømt for i tingretten, og tema for lagmannsretten var følgelig utelukkende spørsmål av betydning for utmålingen av straffen. A synes å ha hatt en forståelse av at flere av de forhold som var rettskraftig avgjort ved tingrettens dom skulle få en fornyet behandling i lagmannsretten. Dette kan ha vært av betydning for hans oppfatning av forutinntatthet og partiskhet under rettsbehandlingen.

Generelt vil utvalget bemerke at det er beklagelig når en part forlater retten med et inntrykk som det klageren her har redegjort for. Imidlertid må det påpekes at administrator ikke bare har rett, men også plikt til å styre forhandlingene slik at disse ikke blir unødige omfattende og tidkrevende. Blant annet har dommeren rett til å gripe inn og avbryte tiltalte, vitner og andre aktører hvis han mener at forklaringen ikke har betydning for den vurdering retten skal foreta.

Med bakgrunn i klagen og de øvrige uttalelsene i saken legger Tilsynsutvalget til grunn at lagmann B ved flere anledninger grep inn under A's forklaring. Av uttalelsene i saken er det imidlertid intet som gir støtte til A's påstand om at avbrytelsene under hans forklaring innebar at lagmann B søkte å påvirke/endre hans forklaring og at dette var en utnyttelse av A's manglende norskkunnskaper. Tvert imot fremgår det bl.a. av meddommer E's uttalelse at lagmann B løste dette på en god måte, og at noe av det klager oppfattet som avbrytelser var klargjøringer som bidro på en positiv måte til forståelsen av A's forklaring.

Tilsynsutvalget legger videre til grunn at det under ankeforhandlingen ble rettet flere administrative innspill til klagers forsvarer. Som ovenfor nevnt har rettens administrator en plikt til å påse at forhandlingene konsentreres om det rettslig relevante, og vil måtte gripe inn dersom retten finner at tema og/eller omfang beveger seg ut over sakens rammer. Dersom parter eller andre aktører i rettsalen ikke retter seg etter dommerens prosessledelse, må dommeren ha full anledning til å opptre fast og bestemt. Det er likevel krav til at dette skjer på en korrekt og respektfull måte.

A viser i klagen til at hans forsvarer ble avbrutt en rekke ganger, uten at aktor ble behandlet på tilsvarende vis. Tilsynsutvalget finner det ikke nødvendig å ta stilling til hvorvidt dette var tilfelle. Uansett vil ikke antall innspill til den ene eller andre av aktørene kunne tas til inntekt for en dommers manglende objektivitet eller forutinntatthet. Det er rettens vurdering av *behovet* for innspill og korrigeringer som her er avgjørende.

Meddommer E uttaler at han oppfattet lagmann B som i overkant streng i sin håndtering av forsvareren og tiltalte. Forsvareren, advokat K, har redegjort for at lagmann B etter hans mening fremtrådte irritert fra første stund, og at irritasjonen utelukkende var rettet mot tiltalte og hans forsvarer. I de øvrige uttalelsene i saken fremkommer ingen kritiske bemerkninger til formen på lagmann B's tilbakemeldinger til forsvareren. Det legges til grunn at lagmann B gjentatte ganger vurderte at det var behov for å rette henvendelser/henstillinger til forsvareren. Om disse henstillingene etter hvert skulle ha fått en noe direkte, bestemt, og til dels streng form kan ikke dette representere et brudd på god dommerskikk. Uttalelsene i saken gir ikke holdepunkter for at tilbakemeldingene til forsvareren ble fremsatt på en utilbørlig måte eller at de i sitt innhold eller form på annet vis kan sies å være i strid med god dommerskikk.

Som grunnlag for en påstand om forutinntatthet, viser klager til at lagmann B stilte aktor spørsmål om han ville at anken skulle forkastes. Dette er et helt ordinært spørsmål fra en dommer for å klargjøre hvilken påstand som nedlegges fra en parts side. Det synes som om A har oppfattet spørsmålet som at aktor skulle avgjøre hvilket resultat lagmannsretten skulle komme til. Tilsynsutvalget oppfatter denne anførselen å basere seg på en klar misforståelse fra A's side. Lagmann B's forespørsel til aktor er på ingen måte kritikkverdige og gir ikke uttrykk for forutinntatthet fra dommerens side.

A fremsetter videre påstander om at lagmann B skal ha vært ute av balanse, vært "muntlig voldelig" mot klager, opptrådt uhøflig, aggressivt og ydmykende overfor ham. Advokat K

har gitt uttrykk for at han ikke finner grunn til å betvile at A subjektivt oppfattet lagmannens prosessledelse som ydmykende. Utvalget ser ikke bort fra at klagers opplevelse av å ha blitt dårlig behandlet av dommeren, kan ha sammenheng med at dommeren fant det nødvendig å avbryte A under hans forklaring og rette gjentatte henstillinger til hans forsvarer.

Slik utvalget ser det, opptrådte lagmann B vel bryskt og irritert i sin prosessledelse, men utvalget finner på bakgrunn av de fremkomne opplysningene ikke tilstrekkelige holdepunkter for at lagmann B opptrådte utilbørlig overfor A eller hans forsvarer.

Utvalget finner ikke grunn til å ta stilling til hvorvidt aktor rent faktisk ”kaldflirte” av A under hans vitneforklaring. Eventuell respektløs opptreden fra en av aktørenes side skulle blitt påtalt av dommeren. I den foreliggende sak er det imidlertid ikke sannsynliggjort at lagmann B observerte det angivelige smilet, og det er følgelig ikke grunnlag for å ta stilling til manglende reaksjoner fra lagmann B’s side.

A’s påstander om ”avtalt spill”, korrupsjon og forfalskning av bevis er ikke underbygget eller sannsynliggjort, og avvises som åpenbart grunnløse.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan overprøves ved bruk av rettsmidler.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.